

УДК: 355.5

© Зелений І.І., Воронін А.І., 2022

<https://orcid.org/0000-0003-2115-5696>

<https://orcid.org/0000-0002-9896-2624>

<https://doi.org/10.34142/23128046.2022.52.09>

**І.І. Зелений
А.І. Воронін**

КОНЦЕПЦІЯ НАУКОВОГО САМОРОЗВИТКУ ОФІЦЕРІВ

Модель розвитку офіцера складається з трьох напрямів: інституційне навчання, оперативні завдання та саморозвиток. Інституційне навчання та оперативні завдання реалізуються через систему інституційної підготовки, професійний саморозвиток є засобом самовдосконалення і становлення висококваліфікованого фахівця. Сьогодні від офіцера вимагається наявність досвіду і знань, уміння діяти у складних, невизначених середовищах. Навчання протягом усього життя як метод саморозвитку, є необхідним упродовж усієї кар'єри офіцера. Серед основних компетентностей офіцера є такі: широкий світогляд, здатність проводити оригінальні дослідження, добирати відповідні методи та інструменти обробки інформації, інтерпретації даних, здатність до пошуку, оброблення, аналізу інформації та деякі інші. Здатність проводити дослідження є необхідною інтелектуальною навичкою, а також основою найбільш сучасних програм підвищення кваліфікації військових офіцерів. Під час проходження таких програм формуються уміння складати оригінальний план дослідження, формулювати експериментальні або дослідницькі гіпотези, здійснювати їх перевірку для отримання обґрунтованих висновків з подальшою публікацією результатів. Освітньо-наукові програми підготовки можуть забезпечити армію здібними та освіченими у стратегічному аспекті лідерами. Завдяки навчанню за освітньо-науковими програмами, проведенню наукового дослідження та написанню статей, активному саморозвитку офіцери можуть реалізувати свої спеціальні здібності, необхідні для вирішення складних глобальних проблем, що потребують мовних, міжвідомчих та культурних навичок. Концепція особистого саморозвитку офіцерів як науковців передбачає кілька елементів: проектування власної кар'єри; планування підвищення кваліфікації; накопичення професійного і бойового досвіду; пошук наукового інтересу та предмету оригінального дослідження; аналіз дослідницьких потенційних можливостей та бази дослідження; вибір освітньо-наукової програми; формування дослідницької траєкторії; розумне перспективне поєднання дослідження та військового досвіду.

Ключові слова: військова освіта, саморозвиток, лідерство, неперервна освіта, офіцер.

Zelenyi I.I., Voronin A.I. Concept of scientific self-development of officers.

The officer development model consists of three areas. They are: institutional training, operational tasks and self-development. Institutional training and operational tasks are implemented through a system of institutional training, professional self-development is a means of self-improvement and becoming a highly qualified specialist. Today, an officer is required to have experience and knowledge, the ability to act in complex, uncertain environments. Lifelong learning as a method of self-development is essential throughout an officer's career. Among the main competencies of the officer are: a broad outlook, the ability to conduct original research, select appropriate methods and tools for information processing, data interpretation, the ability to search, process, analyze information and some others. The ability to conduct research is a necessary intellectual skill, as well as the basis of the most modern training programs for military officers. During such programs, the ability to make an original research plan, formulate experimental or research hypotheses, to test them to obtain sound conclusions with the subsequent publication of results. Educational and training programs can provide the army with capable and strategically educated leaders. Through training in educational and research programs, conducting research and writing articles, active self-development, officers can realize their special abilities needed to solve complex global problems that require language, interagency and cultural skills. The concept of personal self-development of officers as scientists involves several elements. These are: designing your own career; in-service training planning; accumulation of professional and combat experience; search for scientific interest and the subject of original research; analysis of research potentials and research base; choice of educational and scientific program; formation of research trajectory; a reasonable promising combination of research and military experience.

Key words: *military education, self-development, leadership, continuing education, officer.*

Вступ. Загальновідомо, що сьогодні більшість армійських офіцерів намагаються досягнути поставлених цілей особистісного і наукового розвитку, пов'язаних із професійною діяльністю. Впродовж своєї військової кар'єри офіцери часто розвиваються як викладачі та науковці, здобувають вчені ступені та наукові звання, що спонукає їх осмислювати свої можливості професійного розвитку і реалізувати власний інтелектуальний потенціал. Варто зауважити, що впродовж військові кар'єри офіцери обов'язково проходять курси підвищення кваліфікації, отримують додаткову освіту, займаються самоосвітою.

Установлено, що модель розвитку офіцера-лідера складається з трьох напрямів: інституційне навчання, оперативні завдання та саморозвиток. Зазначимо, що інституційне навчання та оперативні завдання взаємопов'язані, реалізуються через систему інституційної підготовки і знаходяться під

безпосереднім управлінням військового керівництва. Поруч з цим професійний саморозвиток є багатокомпонентним і професійно значущим процесом, який сприяє формуванню індивідуального стилю професійної діяльності офіцера, допомагає осмисленню власної самостійної діяльності, є засобом самовдосконалення і становлення висококваліфікованого фахівця.

Зазначимо, що саморозвиток, безумовно, може відбуватися як у неформальному, так і у інформальному форматі, тобто не мати конкретного плану чи довгострокових цілей. Але саморозвиток вимагає свідомої особистої стратегії, чітко визначених цілей та, виходячи з цього, довгострокового особистого планування. Таким чином, офіцери мають розуміти, якого саморозвитку вони досягнуть у ході своєї кар'єри.

У цій статті ми встановимо елементи концепції наукового саморозвитку, які допоможуть офіцерам, що перебувають на військовій службі, зрозуміти цілі саморозвитку та осмислити шляхи їх досягнення, зокрема, у науковому аспекті.

Значний науковий інтерес до проблем особистісного і професійного саморозвитку офіцерів мають наукові праці вітчизняних науковців. Так, В. Олло розкриває шляхів розвитку конкурентоспроможності майбутніх офіцерів засобами тренінгових технологій (Ollo, 2019). І. Литвиненко, А. Пшеніцина розглядають деякі аспекти розвитку емпатійних здібностей у офіцерів Збройних Сил України (Lytvynenko, 2021). В. Слюсарчук та В. Банах у своїх працях аналізують стан мотивації до саморозвитку і самоосвіти під час фізичного виховання дівчат (Sliusarchuk, 2021). О. Шагова проаналізувала проблему активізації самовдосконалення та творчого пошуку майбутніх офіцерів Збройних Сил України (Shahova, 2020). Не зважаючи на достатню кількість наукових напрацювань у зазначеному напрямі, багато теоретичних та практичних аспектів залишаються не розробленими, зокрема, це стосується вивчення концепції неперервного саморозвитку військових офіцерів.

Мета та завдання. *Мета статті* – конкретизувати роль та значення саморозвитку офіцерів через призму наукової діяльності та провести дослідження, визначити елементи концепції особистого саморозвитку офіцерів як науковців.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових методів (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, класифікація, узагальнення), що стали основою для визначення ступеня розробки проблеми, надало можливість з'ясувати зміст концепції неперервного саморозвитку військових офіцерів.

Результати. Професія військового вимагає неперервного самонавчання та саморозвитку. Офіцери-лідери мають повсякчас оволодівати новими компетентностями як у професійному, так і в особистісному аспектах.

Саморозвиток – це ключовий аспект кваліфікації окремого офіцера, який зміцнює процес розвитку всієї армії.

Політика сучасної армії свідчить, що розширення її завдань має глибоку мету розвитку як «континууму лідерських здібностей, який поєднує різні середовища та організаційні культури» (Romanovskyi, Hura, Knysh & Bondarenko, 2017). Так, сьогодні від офіцера вимагається не лише наявність досвіду і знань, а й уміння діяти у складних, а іноді й невизначених локальних, міжвідомчих, міжурядових та багатонаціональних середовищах. Оперативне середовище у всьому світі стало настільки взаємопов'язаним і настільки складним, що потребує загальнодержавного підходу вищого порядку, який вимагає підготовки армійських офіцерів, навчених діяти поза межами самої армії. Навчання протягом усього життя як метод саморозвитку, є необхідним упродовж усієї кар'єри офіцера.

Установлено, що освітні потреби офіцерів передбачають оволодіння наскрізними компетентностями, які будуть актуальні у майбутньому, забезпечать безперервний розвиток, постійне інтелектуальне зростання. Зокрема, серед таких компетентностей варто назвати широкий світогляд і здатність проводити оригінальні дослідження, здатність добирати відповідні методи, сучасні методики та інструменти обробки й інтерпретації даних, здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації, здатність демонструвати володіння мовою, публікувати результати своїх досліджень і спостережень. Опублікована робота – запорука високої репутації військового офіцера та підтвердження його умінь проводити якісний професійний діалог. Розглянемо більш докладно концепцію неперервного розвитку офіцера як науковця.

Загальновідомо, що здатність проводити дослідження є необхідною інтелектуальною навичкою, яка уперше розвивається у студентські роки. Разом з тим деякі офіцери після написання магістерської роботи фактично ніколи не повертаються до наукової діяльності, особливо якщо їхні професійні обов'язки не потребують дослідницьких умінь і навичок. Сьогодні оригінальні дослідження є основою найбільш сучасних програм підвищення кваліфікації військових офіцерів. Під час проходження таких програм формуються уміння складати оригінальний план дослідження, формулювати експериментальні або дослідницькі гіпотези, здійснювати їх перевірку для отримання обґрунтованих висновків з подальшою публікацією результатів.

Варто зазначити, що під час наукового дослідження офіцери повинні прагнути до використання першоджерел або оригінальних джерел та написання статей як частини свого інтелектуального розвитку, особистого зростання, що у майбутньому може стати основою для здобуття наукового ступеня. У кожного

офіцера є всі можливості послідовно просуватися до цієї мети протягом кар'єри, але багато офіцерів не ставлять перед собою такого завдання, оскільки вони проєктують свій саморозвиток через оволодіння військовим і бойовим досвідом.

У ході наукового пошуку встановлено, що бачення системи управління військами полягає в тому, щоб формувати та розвивати адаптивних лідерів. Адаптивні лідери «досить успішні в освіті та професійній діяльності, володіють знаннями і вміннями, котрі дозволяють їм діяти в бойових умовах, культурно обізнані і здатні використовувати набуті знання та досвід для генерування інноваційних рішень» (Annis, 2018). Можливості професійного розвитку, що надаються армією офіцеру, поряд з його саморозвитком, повинні працювати на реалізацію становлення адаптивного лідера.

Цей розвиток починається з додипломної освіти у всьому її різноманітті, під час якої закладаються основні навички академічної діяльності – здатність до дослідження та наукового викладу його результатів, володіння культурою мови та достатнім словниковим запасом. Ця базова мовна освіта є основою для формування мовної компетентності в післядипломній освіті.

Армія дає офіцерам можливість отримати як ступінь магістра, так і вчений ступінь доктора філософії. Цю можливість кожен офіцер повинен урахувати в проєктуванні власної професійної освіти. Освітньо-наукові програми підготовки можуть забезпечити армію здібними та освіченими у стратегічному аспекті лідерами, які отримають усі переваги проведення оригінальних досліджень та написання дисертації.

Найвище військове керівництво, реалізоване у системі управління персоналом, ясно вказує на необхідність інтелектуального розвитку офіцерів та їхньої самореалізації на високому науковому рівні. Завдяки навчанню за освітньо-науковими програмами, проведенню наукового дослідження та написанню статей, активному саморозвитку офіцери можуть реалізувати свої спеціальні здібності, необхідні для вирішення складних глобальних проблем, що потребують мовних, міжвідомчих та культурних навичок.

Таким чином, концепція особистого саморозвитку офіцерів як науковців передбачає кілька елементів:

- проєктування власної кар'єри;
- планування підвищення кваліфікації;
- накопичення професійного і бойового досвіду;
- пошук наукового інтересу та предмету оригінального дослідження;
- аналіз дослідницьких потенційних можливостей та бази дослідження;
- вибір освітньо-наукової програми;

- формування дослідницької траєкторії
- розумне перспективне поєднання дослідження та військового досвіду.

Обговорення. У результаті опрацювання змісту та елементів концепції особистого саморозвитку офіцерів як науковців ми розширили дослідження В. Олло щодо використання різних технологій розвитку конкурентоспроможності офіцерів (Ollo, 2019). Робота В. Слюсарчук та В. Банах збагатила наше дослідження з огляду форм і методів мотивації до саморозвитку і самоосвіти (Sliusarchuk, 2021). Результати, які були розкриті у представленій статті, підтверджують висновки І. Литвиненко, А. Пшеніциної стосовно розвитку емпатійних здібностей у офіцерів Збройних Сил України (Lytvynenko, 2021), а також висновки О. Шагової у контексті проблеми активізації самовдосконалення майбутніх офіцерів (Shahova, 2020)

Висновки. Таким чином, неперервна освіта та особистісний саморозвиток відіграють важливу роль для формування військової кар'єри офіцерів. Знання та уміння, які здобувають офіцери під час власної наукової та дослідницької діяльності дозволяють сформувати наскрізні компетентності. Зокрема, – це навчання впродовж життя, уміння мислити критично та аналітично, виражати свої думки, погляди і переконання як усно, так і письмово, знаходити нестандартні рішення проблем у ситуації невизначеності та інші.

Серед перспектив подальшого дослідження ми вбачаємо такі: аналіз систем неперервної освіти військових в Україні та провідних країнах світу, визначення ролі наукового саморозвитку офіцерів у їх кар'єрному зростанні, особливості професійного зростання офіцера-лідера та деякі інші.

ЛІТЕРАТУРА

- Annis F. C. A better model for leader development. *Experientia et Progressus*. URL : <https://medium.com/experientia-et-progressus/annis-leader-development-3e6fca77ebfc>
- Boiarska-Khomenko A. V. Lifelong education as the basis of sustainable development of the european society. *Theory and methods of teaching and education*. 2021. № 50. p.9–18. <https://doi.org/10.34142/23128046.2021.50.01>
- Department of the Army Pamphlet (DA Pam) 600-3, Commissioned Officer Professional Development and Career Management. Washington, DC: U.S. Government Publishing Office, 2014. С. 5–6.
- Tishman J. Self-development in the army: we're doing it wrong. URL : <https://mwi.usma.edu/self-development-army-wrong/>
- Боярська-Хоменко А. В. Реалізація Україною програм ЮНЕСКО щодо освіти дорослих. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. Вип.1. С. 27–36
- Литвиненко І. С., Пшеніцина А. І. Деякі аспекти розвитку емпатійних здібностей в офіцерів Збройних Сил України. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки*, 2021. № 2 (21). С. 21-25. DOI: <https://doi.org/10.33310/2078-2128-2021-21-2-21-25>

- Олло В. П. Розвиток конкурентоспроможності майбутніх офіцерів засобами тренінгових технологій. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2019. № 64, Т. 2. С. 96-99. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.64-2.18>
- Романовський О. Г., Гура Т. В., Книш А. Є., Бондаренко В. В. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник. Х., 2017. 100 с.
- Слюсарчук В., Банах В. Стан мотивації до саморозвитку і самоосвіти під час фізичного виховання дівчат у різних закладах вищої освіти. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*, 2021. Вип. 21. С. 29–34. <https://doi.org/10.32626/2309-8082.2021-21.29-34>
- Шагова О. Ю. Аналіз проблеми активізації самовдосконалення та творчого пошуку майбутніх офіцерів збройних сил України. *Інноваційна педагогіка*, 2020. Вип. 23. Т. 2. С. 120-123. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/23-2.24>

REFERENCES

- Annis, F. C. (2018). A better model for leader development. *Experientia et Progressus*. URL: <https://medium.com/experientia-et-progressus/annis-leader-development-3e6fca77ebfc>
- Boiarska-Khomenko, A. V. (2021). Lifelong education as the basis of sustainable development of the european society. *Theory and methods of teaching and education*. № 50. p. 9–18. <https://doi.org/10.34142/23128046.2021.50.01>
- Boiarska-Khomenko, A. V. (2018). Realizatsiia Ukrainoiu proham YuNESKO shchodo osvity doroslykh [Implementation of UNESCO adult education programs in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohchnoho universytetu imeni Pavla Tychyny*. Uman : VPTs «Vizavi». Vyp.1. S. 27–36. <https://doi.org/10.34142/23128046.2021.50.01> (in Ukrainian).
- Department of the Army Pamphlet (DA Pam) 600-3, Commissioned Officer Professional Development and Career Management. (2014). Washington, DC: U.S. Government Publishing Office. 5–6.
- Lytvynenko, I. S. & Pshenitsyna, A. I. (2021). Deiaki aspekty rozvytku empatiinykh zdibnostei v ofitseriv Zbroinykh Syl Ukrainy [Some aspects of the development of empathic abilities in officers of the Armed Forces of Ukraine]. *Naukovyi visnyk MNU imeni V. O. Sukhomlynskoho. Psykholohichni nauky*. № 2 (21). S. 21-25. <https://doi.org/10.33310/2078-2128-2021-21-2-21-25> (in Ukrainian).
- Ollo, V. P. (2019) Rozvytok konkurentospromozhnosti maibutnikh ofitseriv zasobamy treninhovykh tekhnolohii [Development of competitiveness of future officers by means of training technologies]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. № 64, Т. 2. S. 96-99. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.64-2.18> (in Ukrainian).
- Romanovskiy, O. H., Hura, T.V., Knysh, A. Ie. & Bondarenko, V. V. (2017). Teoriia i praktyka formuvannia lidera: navchalnyi posibnyk. Kharkiv, 2017. 100 s. (in Ukrainian).
- Shahova, O. Iu. (2020) Analiz problemy aktyvizatsii samovdoskonalennia ta tvorchoho poshuku maibutnikh ofitseriv zbroinykh syl Ukrainy [Analysis of the problem of intensifying self-improvement and creative search for future officers of the Armed Forces of Ukraine]. *Innovatsiina pedahohika*. Vyp. 23. Т. 2. S. 120-123. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/23-2.24> (in Ukrainian).
- Sliusarchuk, V. & Banakh, V. (2021). Stan motyvatsii do samorozvytku i samoosvity pid chas fizychnoho vykhovannia divchat u riznykh zakl adakh vyshchoi osvity [The state of motivation for self-development and self-education during the physical education of girls in various institutions of higher education]. *Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Fizychno vykhovannia, sport i zdorovia liudyny*, (21), 29–34. <https://doi.org/10.32626/2309-8082.2021-21.29-34> (in Ukrainian).

Tishman, J. (n. d.). Self-development in the army: we're doing it wrong. URL: <https://mwi.usma.edu/self-development-army-wrong/>

Інформація про авторів:

Зелений Ігор Ігорович:

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2115-5696>, здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, вул. Валентинівська, 2, м. Харків, Україна 61166

e-mail: zeleniy.880218@ukr.net

Воронін Антон Ігорович:

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9896-2624>; здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, вул. Валентинівська, 2, м. Харків, Україна 61166

e-mail: voronin.anton@nangu.edu.ua

Information about authors:

Zelenyi Ihor Ihorovych:

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2115-5696>, PhD student at the Department of Educology and Innovative Pedagogy, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Valentynivska street, 2, Kharkiv, Ukraine 61166

e-mail: zeleniy.880218@ukr.net

Voronin Anton Ihorovych:

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9896-2624>; PhD student at the Department of Educology and Innovative Pedagogy, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Valentynivska street, 2, Kharkiv, Ukraine 61166

e-mail: voronin.anton@nangu.edu.ua

Цитуйте цю статтю як: Зелений І.І., Воронін А.І. Концепція наукового саморозвитку офіцерів. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2022. № 52. С. 95–102

DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2022.52.09>

Дата надходження статті до редакції: 13.04.2022

Стаття прийнята до друку: 28.04.2022